

СЪДЕБНИТЕ АКТОВЕ, ПОДЛЕЖАЩИ НА КАСАЦИОННО ОСПОРВАНЕ ПРЕД ВАС ПО РЕДА НА АПК

Емилия Миткова¹

THE COURT ACTS ELIGIBLE FOR CASSATION APPEAL BEFORE THE SUPREME ADMINISTRATIVE COURT ACCORDING TO APC

Emilia Mitkova

Abstract: The present article deals with the function of the cassation appeal before the Supreme Administrative Court. According to the Bulgarian Constitution the Supreme Administrative Court shall be the highest governing body with regard to the precise and just execution of the law within the administrative legislation. The article considers the court acts which are eligible for cassation appeal along with the common provisions of the law regarding the appeal of administrative acts.

Key words: cassation appeal, the Supreme Administrative Court, court acts, common provisions of the law, grounds of cassation.

Реформите в България и приемането на новата Конституция дадоха своето сериозно отражение и върху съдебната система. Един от елементите на това отражение е развитието на българското административно правосъдие.

Новата Конституция му отдели сериозно внимание. На първо място бе предвидено съществуването на Върховен административен съд – чл. 119, ал. 2. По-нататък изрично се уреди съдебният контрол за законност на актовете и действията на административните органи. Върховният административен съд (ВАС) осъществява върховен съдебен надзор за точното и еднакво прилагане на законите в административното правораздаване².

Няколко години след приемането на Конституцията бе възстановен Върховният административен съд (ВАС). С това започна обособяването на самостоятелната подсистема на административното правосъдие на Република България. Този процес бе завършен с приемането на Административнопроцесуалния кодекс (АПК) и с формирането като структура и като персонален

състав на административните съдилища в съответните, съществуващи към момента, съдебни райони.

В АПК бе предвидено съществуването на касационно производство и то бе уредено доста подробно. Касацията е съдебна процедура, при която втора съдебна инстанция осъществява контрол върху първоинстанционни правораздавателни съдебни актове. Това е и предметът на касационното производство – съдебен правораздавателен акт. Тя е втора по ред и последна в рамките на редовния съдебен административен процес. С нея приключва оспорването на административните актове по съдебен ред и се изчерпва административният процес.³ В българското административно правосъдие, така, както то е уредено днес не е предвидена възможност за контрол върху актове на апелативна инстанция, което е заложено в гражданското и наказателното правосъдие⁴.

На касационна проверка подлежат съдебни актове, които не са влезли в сила. Това производство не засяга непосредствено административ-

¹ Съдия във Върховния административен съд.

² Решение № 13 от 16.12.2002 г. на Конституционния съд по к. д. № 17/2002 г.

³ Сивков, Цв. Административно право и административен процес. Плевен, МУ, 2013, с. 195 и сл.

⁴ Решение на ВАС № 2363 от 17.04.2000 г., 2-ро отд.; Решение на ВАС № 6271 от 18.10.2000 г., 2-ро отд.

ните актове, които са предмет на съдебния спор.⁵ На касационна проверка подлежат първоинстанционните съдебни решения, изцяло или в отделни техни части – чл. 208 от АПК. Отмененият ЗВАС също говори за съдебни решения, постановени по обжалвани административни актове – чл. 5, т. 4. Това е един от начините да се осъществи конституционната постановка за върховен съдебен надзор за точното и еднакво спазване на законите, когато става дума за правосъдие по административни дела. Предмет на касационното разглеждане са съдебни решения на първоинстанционните съдилища, които нямат окончателен характер, т.е. не са влезли в сила. Влезлите в сила съдебни решения вече са предмет на разглеждане чрез извънстанционен, извънреден способ – отмяна по чл. 237 и сл. от АПК.

Ако се върнем назад, в историята на административното правосъдие в България ще видим, че в старото законодателство под касация се разбира контрол върху влезли в сила съдебни решения.

Разглеждането на въпроса за актовете, подлежащи на касационно оспорване е част от въпроса за общата клауза. Така, както общата клауза е основа на българския съдебен административен процес, така това важи и за касационното производство. Изключването на съдебни решения извън приложното поле на касационното производство е възможно само с изрична законова разпоредба. Може да се изрази тезата, че касационното производство е проявление на общата клауза. Това е така, защото общата клауза показва възможността за обжалване пред съд на широк, но не и неограничен кръг административни актове. Това обжалване, т.е. тези съдебни решения подлежат на касационна проверка и това е елемент на общата клауза, която е възприета от българското право далеч преди приемането на АПК. По този начин самата обща клауза придобива завършен характер, защото тя показва желанието на законодателя да даде възможност за защита на широк кръг права посредством надзора върху административните актове, за които това е възможно и допустимо. По начало решенията на административните съдилища подлежат на касация, но има и редица изключения.

Касационно производство не се образува при молба за тълкуване на първоинстанционното съдебно решение, което е неясно или неразбираемо. Това е задължение на съда, който е поста-

новил решението, съгласно разпоредбата на чл. 251 от ГПК, приложима субсидиарно според препращащата разпоредба на чл. 144 от АПК. На касационно обжалване ще подлежи първоинстанционното решение, когато то е било предмет на тълкуване, а ако се иска тълкуване на влязло в сила решение постановено в касационно производство, то то не подлежи на обжалване, тъй като решението по тълкуване подлежи на обжалване по реда, по който се обжалва решението, което се тълкува.

Кодексът е определил, че на касационно оспорване подлежат първоинстанционните съдебни решения. Това оказва влияние и върху касационните основания. Те са предмет на оспорването и представляват недостатъци и пороци на съдебните решения.

Първоинстанционното съдебно решение представлява произнасяне по законосъобразността на административни актове, издадени от компетентни или приравнени органи. Това е и предметът на преценката на съда в първата инстанция. Първоинстанционният съд, въз основа на представените доказателства, на установените факти, прилага закона към конкретния случай – оспорен пред него административен акт, т.е. индивидуализира съдържанието на правната норма към неговата законосъобразност и така стига до съдебно решение. То може да страда от недостатъци или пороци. Оттук следва и характерът на контрола и преценката на първоинстанционното решение. То може да е постановено в нарушение на закона. Това именно нарушение се отстранява от касационната инстанция. Затова тя не се занимава със спора относно законосъобразността на административния акт, т.е. със спора за прилагането на материалното право, а има за предмет съдебно решение. Касационният съд трябва да провери дали не са налице – едно или повече от основанията за касация. Те са алтернативно предвидени, т.е. те нямат кумулативен характер – всяко основание самостоятелно води до касиране на решението. Възможно е едно съдебно решение да страда от недостатъци, които водят до прилагането и до съществуването на повече от едно касационно основание. Това е само възможност и на практика рядко може да се стигне до такава хипотеза.

Касационните основания имат характера на пороци, които се отстраняват по този ред. П. Стайнов вижда в основанията за касация порок “... при доказана наличност на който, по силата

⁵ Отклонение от този принцип – Решение на ВАС от 13.101998 г., ВАС, 3-отд.

на закона, следва да се отнеме чрез решение от съда правната сила на така обжалвания акт...“⁶. Нарушението трябва да е такова, че да повлияе до такава степен на съдебното решение, че да се приеме, че то не съответства на законовия смисъл и съдържание. Оттук следва и ограничението, че не може да има други основания, освен посочените в закона, а посочването в закона трябва да е изрично и изчерпателно.

От казаното тук следва, че формулирането на касационните основания има за своя основа факта, че на преценка подлежат първоинстанционни актове на съда и то конкретно съдебни решения. Това е така, защото те са същинските актове с основополагащи правни последици. С касационната преценка се постига висока степен на защита на правата и интересите на гражданите и техните организации.

⁶ Стайнов, П. Касационно обжалване пред ВАС, С., 1943, с. 50.